

Az udvari kamara nem nagy örömmel vette Kolbacher folyamodását; éppenséggel nem lelkesedett azon, hogy Magyarország ezentúl maga láthatja el magát vasneművel. Mert hisz a mennyit nyer e révén Magyarország, épp annyit vesz Stájerország, a mely eddig valóságos monopolium gyanánt üzte a vaskereskedést Magyarországon. Már pedig az udvari kamara előtt előbbre való volt Stájerország érdeke, mint Magyarorszáké. Ezért tehát 1727. június 7-én tudatta Kollbacherrel, hogy a bánya művelésére megadja ugyan az engedélyt, de csak oly feltétel alatt, hogy oda vasat nem szállít, a hol stájerországi vasat szoktak használni! („hac conditione, dass er das erzaigte Eysen dahin nicht bringen solle, wohin das Steyerische seinen Verschleiss hat“) Ez ő felségének is — úgymond — legkegyelmesebb akarata és véleménye!

(Köz. pénz. levélt. Hongr.)

Dr. Takáts Sándor.

Németek telepítése Tokaj vidékére. III. Károly uralkodása alatt az udvari kamara azon elvből indulván ki, hogy Magyarországot mint a kereszténység védő bástyáját, szükséges és czélszerű dolog jóra való német családokkal elársztani, megbízott ügynökeivel megjáratta a német birodalmat, s Magyarországra vitette, a kik biztató ígéreteinek hitelt adtak. Így 1722-ben Krausz Ferencz Albert (Oberverwalter) vezetése alatt 600 német családot vitetett a temesi Bánságba. III. Károly a részükre 1722. márcz. 30-án kiállított útlevéllal a beköltözőket valamint minden magukkal hozott dolgaikat a vámok és harminczadok alól felmentette. Hogy a kiköltözésnek semmi se állja útját, 1722. ápril. 20-án külön felszólítást intézett a mainzi választó fejedelemhez („Requisitoriales an Khur Mainz wegen Entlassung und frey Passirung der nacher Hungarn ziehen wollenden Unterthanen“), hogy a kiköltözést ne akadályozza.

Néhány évvel később az udvari kamara a tokaji uradalomhoz tartozó Rakamaz községet kívánta betelepíteni; mivel e termékeny hely teljesen elnéptelenedett. Hogy a telepítés teljes sikerrel járjon, az udvari kamara 1728. június 11-én szerződést kötött Falck Ferencz Jánossal (Kays. Cameral Oberverwalter). A szerződés szerint Falck kötelezte magát, hogy saját költségén 150 német családot hoz a birodalomból Budáig, még pedig olyakat, kik a föld- és a szőlőművelésben eléggé jártasak. Falck minden beköltözőt német család után 4 frt-ot kap a kamarától. Budáról már a kamarai hivatalnokok szállítják a beköltözőket a Rakamazra. Falck a költözni óhajtók szabad kivezetésére birodalmi patenseket kap. A települők részére az udvari kamara a következőket állapította meg Falck-kal: minden települő paraszt 20 bécsi ölszéles és 30 öl hosszú ház-helyet, 30 bécsi hold szántó földet, 6 hold rétet és szabad legelőt kap. Az épületlét a sóhivatal mérsékelt áron adja, s azt a települők négy évi részletben fizethetik meg. Fajzásra az ugynevezett beregi erdőben jelölnek ki részükre területet, még pedig ingyen, s csak erdő kipusztítását nem engedik nekik meg. Az utazás költségei fejében, a

Dunán le Budáig 1frt-ot fizet. Budától Rakamaz-ig ingyen szállítják őket. Minden amit magukkal hoznak, vám- és harminczadmentes. A települők csak kiskatolikusok lehetnek. Papot is hozzanak magukkal. A pap fizetése évi 150 frt, 150 mérő gabona, 15 akó bor és 15 öl falészén. A templomot és a paplakot a kincstár építteti föl. A települők kizárólag császári alattvalók legyenek és semmiféle más földesúrnak sem szolgálhatnak. Minden települő legalább 300 frt készpénzt köteles magával hozni. Az egész telkes települő 4 ökörrrel, vagy 4 lóval 30 napi robot munkát fog végezni és évi 12 f. adót fizet. A féltelkes a terheknek csak felére köteleztetik. Azonban a településtől számítva hat évig semmiféle adót sem fizetnek. A mi a robotot és tizedet illeti, első évben ezt sem szolgáltatnak, a második évben azonban már fél robottal és féltizeddel adóznak; a harmadik évben pedig az egészre köteleztetnek.

Az egyesség megkötése után Falck hozzálátott a toborzáshoz, célja lévén 2—300 német család kivézetése. Miután 30 családot szerencsésen útnak indított, egyszerre némi akadály merült föl. A kivándorolni akarók mindenüket eladták, hogy a kikötött összeg rendelkezésükre álljon. Amikor útnak akartak indulni, földesuraik az elbocsátás fejében oly összegeket követeltek tőlük, hogy maguknak az útra sem maradt volna. Falck ekkor az udvari kamarához fordult panaszával. A temesi telepítésnél is — írja — császári rendelettel kényszerítették a mainzi választót, hogy a kivándorlókat szabadon bocsássa. Kéri tehát a kamarát küldessen hasonló rendeletet a mainzi, trieri, pfalzi választókhoz, a badeni örgrófihoz, a birkenfeldi és zweibrückeni hercegekhez, hogy e kiköltözni kívánó parasztcsaládokat szabadon útnak eresszék.

Az udvari kamara teljesíté Falck kérését, s 1729. szept. 15-én intézkedett, hogy a birodalmi kancellária a szükséges rendeleteket kibocsássa. Ilyen rendeleteket kaptak a mainzi, trieri, pfalzi választók, a badeni örgróf, a birkenfeldi és zweibrückeni hercegek, a darmstadti gróf és a speyrei püspök. Mindannyinak meghagyták, hogy a Magyarországra költözők, 2—300 családtól az elbocsátásért mit se követeljenek, mivel azok ezentúl is ő felsége birodalmában maradnak!

(Közös pénz. levélt. Hung. 1728. és 1729.)

Dr. Takáts Sándor.